

• *Prózák* •

•

•

•

•

•

• MAGASOK VÁNDORA (1965) •
Két regényrészlet

1.

Ketten ültek benn a tanteremben, Véri Barna és a kis Mara, két hétéves szösze, kócos elsős. A déli ablakon a tízperces szünetet átugrabugráló, verekedő gyerkőcök cserregése olyan áttetszően, tisztán szállt be a fehér falak közé, mint a delelő nap fényes sugárkévéje. A kislány az őszi költésű gyerekek szelíd szótlanásával ámult néhány hónapon át Mara aranyos fürtjein, és mint a csillogó, fületlen katonagombokat, színes köveket vagy üvegdarabokat, úgy hordta össze kis lelke rejtett zugaiba a nagy álmokat Maráról, önmagáról s egy egész bizonyosan bekövetkező lakodalomról.

Szerette Marát. Szerette ő az anyját, apját és fivérét, Gazsit is, de Marát egészen másképp szerette: a kislány lovagias, légies szerelmével, akik romlatlan tisztaságukban úgy futnak vak bizalommal a lánykák felé, mint mámoros pillék a Napnak hitt lámpaláncokhoz. Kicsi fiúk, kicsi pillék... Az Egyetlent, az Édesanyát, a Napot vélik felismerni minden lángban és minden lányban, s hogy csalóka, perzselő utánzat után futottak, azt csak akkor veszik észre, amikor zuhanva hullanak le elpusztult álmaik mellé.

Kis Véri, amíg nagy vigyázkodások között leírta a nemrég tanult nagybetűkkel élete első vallomását: „SZERETLEK”, arra gondolt, úgy okoskodott, hogy őt az anyja, apja, a bátyja, tehát mindenki, akit szeret, viszonszereti – hát nyilvánvalóan így lesz ez Marával is, csak adja át a levelet a jó barát, Düküli. Dükülinek más neve is volt, de azt csak akkor hallotta a nebulósereg, ha Dükülit tettelegesség céljából maga elé idézte a tanító úr.

A vallomást gondosan összehajtogatta Barna és kisietett az udvarra. Düküli Kocsis Pistával, vagyis Görbével vívott közelharcot egy alig használt törölógumiért, amit valamelyik társuk vesztett el játék közben. Egyszerre látták meg, egyszerre kaptak érte, és egyszerre akaszkodott Düküli bal keze Görhe jobb fülébe, Görhe balja meg Düküli üstökébe, hogy távol tartsa a zsákmánytól a másikat. Barna egy ideig szólalagatta Dükülit, de az semmi hajlandóságot nem mutatott arra, hogy megváljon a radíréhes pajtás vöröslő fülétől. Felkapta hát előlük a viszálykodás tárgyát, és teljes egészében Dükülinek ígérte, ha megteszi azt, amire majd kéri. Görhe most Barnával kísérelte meg az acsarkodást, de mert

Düküli már Barna mellé állt, kitért a túlerő elől, és egy mellette épp eliszkoló gyerekek gáncot vetve, lélekemelő verekedésbe kezdett az elvágódó egyszeregy-bajnokkal.

Mara a lekváros kenyér utolsó morzsáit rágicsálta, és kényeskedő nemtörődomséggel fogadta el a „levelet”. Düküli még várt másodpercnyit, aztán kihelytelenkedett a tanteremből. Aztán... szétnyílt a levél. A szösze fejecske föléje hajolt, majd arrafelé fordult, ahol a tettes repesze várta a nagy pillanatot.

És szárnyaszegetten hullott le a lepke...

Mara, arcát fintorítva, ráöltötte lekvárpöttyös nyelvét a rákvörös Rómeóra, akinek lassan lehajtott a feje a szíve fölé, és így is maradt örökre minden asszony előtt.

[...]

Barnában van valami azokból, akik ezeket a kőbe nem vésett parancsokat jobban megtartják, mint akik írták.

Egyszer sütkérezés közben megkérdezték Barnától:

– Mi lesz belőled, ha felnősz?

A fiú szembefordult velük, s úgy mondta természetes nyíltsággal:

– Paraszt.

Beledöbbsentek, s a döbbenet hangján kérdezték:

– Hát akkor miért tanultál meg ennyi mindent?

– Csak úgy – mondta elgondolkozva. – Meg azért, mert lehet, hogy majd könyveket is írok, ha nagy leszek... Majd télen... ha már betakartuk a szőlőt...

– Ahhoz ám iskolák is szükségesek – figyelmeztette jóindulatúan Anti.

Barna is gondolkozott ilyesmin az utóbbi időben, különösen hogy az Irodalomtörténetben minden író életrajzával kapcsolatban olvasta: itt meg itt végezte középiskoláit. Kis dac volt a hangjában, amikor megkérdezte:

– Azt hiszi, hogy csak azok az okosak, akik gimnáziumba jártak?

– Hát... – akart valamit mondani Gazsi, de Barna a szavába vágott:

•

– Ha kiszednék belőled azt, amit a gimnáziumban tanultál, bátya, azt mondanád, hogy marha vagy?

– Nono, Öcsi. Azért ezt mégsem lehet mondani!

– Pedig én, ha valaki azt mondja majd, hogy gimnázium nélkül számár vagyok, akkor azt mondom neki, hogy ő még szamarabb, mert neki csak papíron van meg az esze...

Majdnem igazat adtak Barnának, de Gazsi mégis leintette:

– Azért nem kell mindjárt henecegni, öcsi. Hiszen beláthatod, hogy sok mindennek még a létezéséről sem tudsz.

•

– Majd megtanulom! Majd veszek olyan könyveket, amelyekben minden megvan.

– Ha te mindent meg akarsz tanulni, akkor száz esztendeig egyebet se tégy, csak tanulj! – mondta neki meggyőződéssel Laci.

– Hát akkor ti se tudhattok mindent, mert csak nyolc évvel tanultatok többet nálam – csapott le Barna. Már tegezte őket.

A három, padokban és gondokban érett fiú elgondolkozott a párbeszédén. Eszükbe jutott mindaz, ami nyolc éven át történt velük, s amiről rajtuk kívül nem tudtak, nem is tudhattak azok, akik nem voltak benne a tanulásban, a néha megkésett magolásban, biflázásban. A kívülállók szemével nézték kis ideig a dolgokat, s akkor megszólalt, szinte a hármuk nevében Antal:

– Hát fantáziád az van. De földrajzból nem volna kedved vizsgázni? Barna egy kis ideig pislogott.

– Van egy könyve Gazsinak, amit nem szeretek. Oszd az a földrajz. Mert abban minden olyan vacakul van megírva.

A búcsúzás napja virradt rájuk.

Vasárnap volt és, mint minden vasárnap, táncrea sereglett Vériékhez a falu ifjúsága. Az Ipartestület nagytermében megszólalt Rücskös zenekara, és a „Szeret-e még” hangjaira nagy odaadással tangózni kezdtek a fiatalok.

Barna is ott botladozott köztük. Apja vendéglősködéséből volt annyi haszna, hogy tizenhárom éves korára táncmester nélkül megtanulta a legtöbb táncot. Igaz, hogy egyelőre még úgy nézett ki, mint valami útrakelt oszlop, de azért, ha partnernője vigyázott, végig tudott táncolni egy-egy csárdást, simit vagy tangót. Ha azonban a leányzó nem ügyelt, akkor könnyen ráfizetett, mert Barna az elbotló virágszálon úgy átgázolt, mint a tavalyi farsangban Mara Rozálon. Mara jól táncolt ugyan, de... valahogy mégis elbotlott.

Most azonban már mendegélt a tánc Barnánál. Büszkévé is tette az „Urak” dicsérete! Hamarosan ki is jelentette Vidunak:

– Nagy emberek lesznek ezekből! Ezek igazi „Urak”!...

Erősen tartotta velük a barátságot, és felette örült, amikor megígérték, hogy az októberi szüreti bálra leutaznak majd hozzájuk.